

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbndelseskrift

til

den offentlige Examen

i Aarhus Cathedralsskole

i Juli 1847.

Indbydelseskrift

til

Den offentlige Examen

i Aarhus Cathedralsskole

i Juli 1847.

Indhold:

- 1) Om danske Læsebøger for Begyndere, med særegt Hensyn til den af Funch, Røgind og Warburg udgivne Læsebog. Af Adj. F. Røgind.
- 2) Skoleefterretninger ved Rector Blache.

Aarhus.

Trykt i Stiftsbogtrykkeriet.

I.

Om

danske Læsebøger

for Begyndere,

med særeget Hensyn til den af Funch, Nørgind og
Warburg udgivne Læsebog.

Nærværende lille Afhandling skal tydeliggjøre den Plan, som ligger til Grund for den paa Titelbladet nævnte Læsebog. Det syntes usornødent at tale om Bogens Enkeltheder; thi derom kan en fornuftig Læser vistnok selv dømme, naar han stiller sig paa det rette Standpunkt. Men hvilket dette er, hvilke Fordringer der maa gjøres til Stof og Form i en dansk Læsebog for Børn, naar en virkelig Tilsegnelse af Modersmaalet derved skal fremmes, derom er der vel Grund til at tale, især naar man har en Opfattelse af denne Sag, som afviger endel fra den almindelige, hvis der ellers er nogen saadan, og naar man troer at kunne retfærdiggjøre sin Afvigelse.

Hyad Værd har det, at vide Navne og Tal og Steder, naar det, som Navnet betegner, som Tallet kaller, ikke fremstiller sig levende for Sjælen?

Wagnsters Betragtninger.

I. Forskjellige Forestillinger om en dansk Læsebogs Stof, fornemlig om den moralske Fortælling og Forstandsovelser.

Der som man fra de eksisterende danske Læsebøger for Børn kan slutte sig til Noget, synes det almindelig antaget, at en saadan Bog maa indeholde et Stof, som kan udvide Kundskaben, skærpe den moralske Følelse og Forstanden. Naar nu den Bog, for hvis Skyld disse Blade nærmest ere skrevne, vidner om en aldeles forskjellig Anskuelse, maa vi vel tænke os Mangen spørge, om det er overskødigt at sørge for Børnets Moralitet; om Forstanden ikke skal øves i den tidlige Alder; om det kan skade, at man benytter Lejligheden til at meddele Børnet en eller anden nyttig Kundskab, som ikke kan ventes andenstedesfra; om Alt skal være beregnet paa Udspredelse og Morfskab. Disse Spørgsmaal kunne hurtigere gøres, end besvares, og vi maa udbede os Læserens Taalmodighed til at følge os Punkt for Punkt.

1) For at begynde med den tilsyneladende Ringagt for det moralske Stof, ville vi spørge, om der skal tales til

de Umyndige i Signelser eller i ligefrem belærende Foredrag; om det skal være rigtigere at sige: Du skal fly Begjærlighed efter Rigdom, end at fortælle Historien om den blinde Baba Abdalla eller om Midas, der kunde forvandle Alt til Guld; om Snildhedens og Besindighedens Herredømme over den raa, plumpe Kraft bedre tydeliggjøres ved den udtryffelige Forsikring om at det forholder sig saa, end naar man fortæller Historien om Polysem og Odysseus. Dog — man har jo følt, at den barnlige Alder trængte til at erholde Sandheden paa en anden Maade end ved tør Moraliseren, man har følt Nødvendigheden af at individualisere det Almindelige; men paa den anden Side har man frygtet for at tabe det Moralske af Sigte, naar man tyede til Skildringer af den ovennævnte Art, hvori der unægtelig er Meget, som ikke ligefrem kan myntes ud i Moral. I denne Forlegenhed fandt man den gyldne Middelvej i den moralske Fortælling; thi her var en Digtning, som hvert Øjeblik lod Moralens skinne igjennem; her var slet Intet, som kunde drage Opmærksomheden bort fra Dyden og Lasten. Man bemærkede ikke, at det var den rette Vej til at gjøre Ondt værre. Thi naar Digtningen blot er en Klædning, som man for et Syns Skyld har givet den moralske Betragtning paa, saa er Poesien gjort til Haandværksarbejde og Produktet bleven meningsløst, forsaavidt som Digtningens Anstuelighed, hvorigjennem Moralens skulde vinde Liv, ikke kan naaes ad denne Vej. Men selv om man end, i Betragtning af den gode Hensigt, bærer over med saadanne Fortællingers æsthetiske Jammerlighed; om man blot seer hen til Moralens i dem: saa er det aabenbart, at de, netop paa Grund af deres poetiske Usfelhed, ere en langt uheldigere Form for moralsk Belæring, end et Raisonnement, der bevæger sig i rent almindelige Udtryk. Thi Handlingen eller Begivenheden mangle indvortes Fylde, fordi Personerne ikke ere Menneſker, men

Abstraktioner; og Intet af det umiddelbart tiltalende, som er i den poetiske Reproduktion af Virkeligheden og som kan gjøre selv det Eventyrlige saa menneskeligt; ingen Sammenhæng mellem Individualiteter og Handlinger eller Begivenheder, hvorved den ene sjælelig bestemmer den anden, — er der at opdage. Der er kun Egenskaber, som man giver Menneskenavne; man kalder Ærlighed Peter og Bedrageri Povl, og Fortællingen, hvoraf man naturligvis ikke skal lære andet end at Peter er Ærligheden in abstracto og Povl Tyveri in abstracto, lyder nu i Korthed saaledes: Peter seer Æblerne fra Nabovens Have hænge ud over Plankværket, men rører dem ikke; thi han kan holde en dydig Præken om den Skam eller maaste tilfælde den Fare, en Tyv udsætter sig for; fremdeles kan han, om det behøves, afdeklamere nogle Fraser om Last og Dyd og god Samvittighed ic. og alt dette koster ham ikke synderlig Ulejlighed, thi hans Dyd er i Reglen saa befæstet, at han slet ikke fristes. Men Povl — ja han stjæler naturligvis; thi naar man vender Peter om, faaer man Povl. Hvis Modsetningen ikke var saa komplet, kom Dyden ikke til at skinne i sin Glorie og Lasten blev ikke hæslig nok. Denne totale Mangel af indvortes Sandhed søger den moralske Fortælling at erstatte ved at lade Himlen umiddelbart gribe ind med Belønning og Straf, saa at Skæbnen i det Udvoortes bliver et adækvat Udtryk for Bedkommendes Moralitet. Ombvendelsen fra det Dnde gaaer i Reglen saaledes for sig, at en eller anden Tugtelse, en eller anden sørgelig Begivenhed, som Synderen maa anse for Himlens Straf, bringer ham til den Beslutning at aflægge sine Fejl, hvilket ogsaa fra samme Stund lykkes ham, saa at han om ganske kort Tid er ligesaa god som den Dydige. Den Dydige gaaer og tænker paa Lynnen, og den lader heller ikke vente paa sig, og naar den kommer, kjender Dydsmonsteret den paa Øjeblikket og siger med megen Tilfredshed til sig

selv: Det kan jeg takke min Dyd for. Kom Lønnen ikke, saa havde han god Grund til at beklage sig. — Naar den Onde har faaet sin Straf, naar Naboen har pryglet ham, eller Nabovens Hund bidt ham i Benet, saa er han færdig; thi hvis han ombender sig ifølge denne Himlens Straf, saa ved man jo, at han i sit øvrige Liv er dydig; hvis han derimod fremturer i sin Slethed, saa kan man være vis paa at Ulykken ikke vil slippe ham, før han kommer af Dage paa den skrækkeligste Maade, efter en Vandring gennem Ulykkens Huler og Glendighedens Boliger. Alt dette finder den Dydige nu i sin Orden; thi ligesaa klart som han allevegne kan se Forsynets Løn, ligesaa lidet generer det ham at bisalde Straffen, skjønt det natueligvis skæer med megen Anstand og Pænhed. Altsaa dette farisæiske Spilfægteri skal kaldes Moral! Denne i Bund og Grund fordømmelige Egoisme skal anbefales Børn! Denne Betragtning af Forsynet i Guds Klokkes Maner skal være from og opbyggelig, og vel tillige barnlig! De, som klage over, at Digtningen fører Barnet bort fra den virkelige Verden, skulde betænke, om disse moralske eller umoralske Personer ere grebne ud af Livet, om man finder dem nogensteds, og om det er raadeligt at gaa til Mennesker med Forestillingen om en saadan Fordeling af Dyd og Last. Naar nu den Handlende stilles i et rent udvortes Forhold til sin Synd og sin Dyd, og Løn og Straf udenfra kommer til Dyden og Lasten; naar Begivenhedernes Forhold til Personen er aldeles tilfældigt og Berøringen imellem dem kun foregaaer i det Udvortes; naar ogsaa Gud kun bliver en Maskine, som Mennesket efter Behag kan sætte i Bevægelse: mon det da skulde være formeget sagt, at den moralske Fortælling præfer Skinhellighed, men ikke Moral, og at Moraliserings Form netop udhuler Pligtbudet og gjør den tomme Skal til Middell for egennyttig Beregning. Skildringen af Dyden er kjedsommelig og det er heller ikke

bedre bevendt med Lasten, med mindre det af Banbare, ganske imod Fortællerens Hensigt, skulde hælde sig, at man undte det dydige Snærperi alle Ulykker, som man siger, og syntes bedre om den Uborne end om den Artige. Saameget om den moralske Fortælling.

2) Forstandens tidlige Dannelse indskræpes i Almindelighed som en Sag af overmaade stor Vigtighed. Værnet, siger man, skal vænnes til at hense det Enkelte under det Almindelige, og dertil yder den danske Undervisning den bedste Lejlighed, fordi den ikke har et saa bestemt positivt Indhold som andre Fag, men det der er af større Vigtighed, at Forestillingerne i Almindelighed klares, end at bestemte Kundskaber læres. Som Forberedelse til at udtrykke sig skriftlig om almindelige Materier behøves foreløbige Betragtninger af mangfoldig Art, hvortil den danske Læsebog nærmest skal give Stof. Jo mere forstandigt dens Indhold er, desto mere faaer Forstanden at øve sig paa: den umyndige Forstand skal optugtes ved den modne. Man forlanger altsaa alvorlig Læsning, helst angaaende det, som er vigtigt for et Menneske at faa Forstand paa, nemlig: Hans moralske Natur og Væsen, den ham omgivende Natur, Dyr, Planter osv., det borgerlige Samfunds Pligter og Rettigheder, Fædrelandets Historie, Exempler paa store og gode Handlinger, Lovregler, osv. Man forlanger, at der meddeles en fattelig Bekæring om saadanne Gjenstande, for at den Unge tidlig kan blive bekjendt dermed og vænnes til at efterdanne Betragtninger af den Art hos sig selv. Vi indrømme villig, at al saadan Beregning med Hensyn til praktiske Forhold laa udenfor vor Forestilling om en dansk Læsebog for Børn. Da det er Børn, som skulle forstaa det, der siges, sandt vi det i sin Orden at spørge: Hvad forstaa Børn? Der er jo dog Noget, som ligger over deres Fattæerne, og der er Noget, som baade de og Børne kunne finde, hverken er godt

nok til Børn eller til Borne. Men forud for dette Spørgsmaal gaaer et andet: Hvad er en Forstand, som ikke har sin Mod i Erfaring? Man er vel besøjet til dette Spørgsmaal, naar det saa ofte viser sig, at Forstanden gjøres til en Færdighed i at gjentage efter Hukommelsen visse loci communes, det være sig grammatikalske, moralske, forstandige &c. Denne Færdigheds Udvikling i Barnealderen er vistnok en stor Hindring for enhver uforbeholden Hengivelse og Opfattelse, fordi en laant Betragtning idelig slyder sig ind imellem Djet og Gjenstanden, saa at Bedkommende, idet han troer at iagttage, dog kun seer sin egen forgjæmte Visdom. Saalænge imidlertid Visdommen sidder løst, blot som Frase, kan man vel haabe, at Tiden vil forstyrre den hele Herlighed og forvandle den altoverfluede Kløgt til jævn menneskelig sund Sands, eller rettere restituere den tabte Sands; men værre er det, naar en Interessé for den forstandige Betragtning kommer saa stærkt frem i Barnealderen, at Barnet anvender den ogsaa uden for Undervisningen. Saa faaer man det uhyggelige Syn af gammeltflege Børn, hvis Reflexion har forteret deres Barnlighed, saa at det rige Fond af Natur, som skal nære et Menneske for hele Livet og hvori hans Gjerning og Tanke idelig skal nedscænke sig for at forynges, hos dem er udtømt. Man betænke dog, at et Menneskes naturlige Aandsliv trænger til dygtig Næring, for at frembringe friske Tanker, og at, ligesom der gives en Tid, da Om sorgen for den fysiske Udvikling er Hovedsagen, saa er der ogsaa en Tid, da man med Omhu og Barsomhed maa frede om det naturlige Aandelige, om de uvilkaarlige Livsytringer i det Aandelige, om Gemyttets Liv. Man vende sig en Stund mod Sandfen, man ile ikke saa stærkt med at forvandle Sands til Reflexion, man tvinge ikke Reflexionen ud af Sandfen, før den barnlige Tilgængelse er færdig med sit Arbejde og Erfaringen moden til at føde Forstanden. Dersom Forstanden

skal betragte det Enkelte fra et almindeligt Synspunkt, saa er det dog nødvendigt, først at opfatte det Enkelte gennem Anskuelsen. Ligesom et Menneske i modnere Aar erhverver sig Menneskekundskab ved at omgaaes med Mennesker og Erfaring i Verden ved at komme i Berøring med virkelige Livsforhold: saa er ogsaa i Undervisningen Disciplens Besiddelse af Forestillingen betinget deraf, at det Almindelige kan referere sig til Situationer, Karakterer, Begivenheder osv. som fremstille sig med umiddelbar Anskuelighed, og hvori det Almindelige er tilstede i den meest konkrete Skikkelse.

En saadan Række af Billeder, hvori en Mangfoldighed af menneskelige Tilstande og Vilkaar aabenbarer sig, med en Dybde i Anelsen, som den skarpeste Tænkning ikke kan naa, med en forunderlig Kunst i Skildringen, som formaaer at lægge den største Højhed og Inderlighed i det simpleste Udtryk, have vi villet byde den barnlige Alder; men Forstandsøvelser, i den almindelige Betydning, laa udenfor vort Formaal. Dersom Forstanden øvede sig paa disse Fortællinger, for at bringe en Moral ud af dem, og gjorde det en saadan Iver, som om Moralen dog var det Eneste, der havde Betydning: saa gik Bestræbelsen jo ud paa at arbejde sig ud af Billedet, at kaste det bort som en overflødig Luxus, eller rettere som en Form, der fordunklede Sandheden; og det var da overhovedet ikke let at forstaa, hvorfor man ikke heller lod det bero ved alene at meddele Moralen, medmindre Forstandsøvelsen skulde bestaa i at slaa sig til Ridder paa Fortællingens Uformuenhed. Eller ogsaa kunde Forstanden vende sig mod det Eventyrlige i Fortællingerne og omsætte Fantasiens Verden i Virkelighedens; den kunde gjøre opmærksom paa, at saadanne Bæsjener som Nisser og Havmænd slet ikke ere til, at det kun er Dvertro og Fabler, og at Børn for Guds Skyld ikke maa tro, at saadan Noget kan ske, som der fortælles om i Eventyrene. Paa begge Maader forstyr-

redes naturligvis hele Illusionen, man opstillede et Begreb om Sandhed og Løgn, som gjorde Poesi og Kunst til Gøglespil, og hoberede over den saakaldte Overtro med en fattig Dplysning: kort sagt: mestrede Fortællingen, istedenfor at lære af den. Dersom man til Brug ved Forstandsøvelser ønsker Fortællinger, som man ikke behøver at rette, før man med Fryghed kan anbefale dem: saa gjør man uden Tvivl bedst i at vælge saadanne, hvori den prosaiske Virkelighed korrekt er gjengiven i al sin Udvoortesked. Saadanne Produkter kunne Intet tabe ved at gjennemarbejdes med Forstandsøvelser. Om man kan vinde Noget af det, som Intet har at tabe, er et andet Spørgsmaal, hvis Besvarelse maa overlades til dem, som ynde Forstandsøvelser. Vi have derimod tænkt os, at man maatte gaa lige den modsatte Vej, nemlig arbejde for at bringe Billedet, baade det hele og de enkelte Træk saa nær til Anskuelsen som muligt, for at Forestillingen kunde vinde den livligste Skikkelse. Thi det første Totalindtryk, hvor væsentligt det end er, er langt fra Alt, som kan vindes af Fortællingen; men ved en Vandring fra det Hele gennem Enkelthederne og atter tilbage kan den ubestemte Interesse udvikle sig til Fortrolighed. At finde sig hjemme i Fortællingen, at blive saa fortrolig med den, at man seer det Hele afspejle sig i det Enkelte, er ikke et Øjeblik Sag; men jo hyperligere Fortællingerne i sig selv ere, desto oftere kan man ønske at vende tilbage til dem, og det med en Længsel som efter en gammel Ven. (Hvorofte kan man læse en moralsk Fortælling?)

3) Angaaende de nyttige Kundskaber ville vi bemærke, at det dog umulig kan være Meningen med en dansk Læsebog, at den skal indeholde Stumper af Historie, Geografi, Naturhistorie osv. naar der i Skolen gives særskilt Undervisning i disse Fag. En anden Sag er det, at man i Almueskoler, hvor det ellers mangler paa Tid og Lejlighed til at

meddele saadanne Kundskaber, kan ønske daglig at benytte en Bog, hvori alt Videnskabeligt indeholdes.

4) Og endelig, hvis Noget skulde indvende mod vor Bog, at den er for underholdende, ville vi føle os meget smigrede ved denne Anklage. Den største Del af de Stykker vi have valgt, ere, ifølge den almindelige Dom, saa fortræffelige, at de umulig kunne henregnes til slet Moralsklædning, hvis ellers ikke Oversættelsen og Bearbejdelsen har berøvet dem altfor meget af deres oprindelige Værdi. Derjom nu Disciplens Interesse kan fængsles ved Bogen, saa forekommer dette os at være en stor Fordel, da vi ikke kunne andet end vedkjende os den Overbevisning, at enhver virkelig Forfaaelse af Noget er betinget af den Livlighed i Interessesen, hvormed det omfattes.

II. Det Almindelige i Sproget og det Særegne.

Vi have i det Foregaaende omtalt, at en dansk Læsebogs Djemed ikke er at meddele reale Kundskaber, eller ligefrem at arbejde for Forstanden og Moraliteten. Det blev antydet, at Alt maatte tjene til at fremme en levende Tilgængelse af Sproget. Men hvad forståes ved at tilegne sig Sproget? Mange mene, at Sproget erhverves alene udenfra ved Bekjendtskab med dets Ord og Talemaader. De sige, at Sproget maa tages som det forefindes; at den Enkelte ikke egenmægtig kan forandre det bestaaende, eller føje noget nyt til, med mindre det er en udmærket Videnskabsmand eller Digter, et Geni, som kan bryde nye Baner i Aandens Verden. Ham indrømme de Ret til at udvide Sprogets Grændser, ved enten at skabe nye Udtryk, eller modificere de gamle, saa at Forestillingen tilbørlig forandres; men for almindelige Mennesker er Slikt ikke tilladt. Den Dygtighed i Modersmaalet, som ved Undervisningen skal erhverves, bestaaer da

først i Omfanget og Massen af Sprogstof, hvad man maatte vilde kalde Fylde af Sprogkundskab og dernæst i Færdigheden i at anvende denne Kundskab. Overgangen fra det første til det andet dannes af Grammatiken, der meddeler Lovene for Ordformer og Sætninger. Man fik da et Materiale, som ligefrem læres, en Anvisning til at benytte det (i Begyndelsen Grammatik, senere Rhetorik) og endelig mundtlige og skriftlige Øvelser i Sproget. Ifølge denne Forudsætning maatte man gjøre den Fordring til Læsebogen, at den indeholdt Stof, som gav Lejlighed til at indsamle det rigeste Ordforraad; at alle Arter af Sætninger forekom deri, lige fra den nøgne til den meest udvidede og fremdeles fra den løse Sætning til den sammensatte Periode, og dette naturligvis ikke paa Maa og Faa, men efter en streng Plan. Og naar hertil føjes, at alle de enkelte Udtryk og Konstruktioner naturligvis skulde være danske og Indholdet i almindelig Forstand populært: saa er vel omtrent Alt sammenfattet hvad man fra dette Standpunkt forlanger. Men der er herved meget at bemærke, det er ikke vanskeligt at paavise, at alle disse Fordringer kunne fyldestgjøres og Bogen dog være i høj Grad maadelig. Den hele Betragtning hviler nemlig paa en skæv Forestilling om Individets Forhold til det fælles Sprog.

Det er en stor Bilsfarelse, at Forestillingerne uden videre ere givne i Sproget saaledes som den Enkelte skal bruge dem. Thi om end Sprogbrugen har meddelt Ordene en vis Betydning, hvorfra man ej uden Vilkaarlighed kan afvige; om end Ordstillingen heller ikke er overladt til Enhvers For-godtbefindende; saa er der dog et Spillerum for de forskellige Individualiteter, og Enhver, som bruger Sproget, maa paa trykte det Almindelige sit Mærke, d. e. tale ud af sig selv, medens han udtaler det Almindelige. Forestillingerne ere vel, efter deres almindelige Indhold, tilstede i Sproget, men i

denne Almindelighed er der ingen Trang til deres Meddelelse, og der er heller Ingen, som kan meddele dem paa denne Maade, uden at han holder sig selv udenfor, det vil sige: meddeler Forestillinger, han ikke har, som om han havde dem. Denne Brug af Sproget træffer man dog ikke sjælden, endog uddannet til en Elegance i Formen, som med Nette er bleven benævnet „æsthetisk Skjønkrift.“ Men Færdighed i den Art Stil er en farlig Sag, fordi den kun er mulig paa Sandhedens Bekostning. En vil f. Ex. være Digter, men besidder uheldigvis kun den tekniske Færdighed og en god Sukommelse. Hvad gjør han saa? Han slikker Neminiscentser sammen i velklingende Vers, og den poetiske Begejstring er Løgn fra Ende til anden. Ogsaa i det prosaiske Foredrag gives der en Rigtighed, Runding og Skjønhed, hvormed det forholder sig paa samme Maade som med den omtalte Digtning paa anden Haand. Stilens udvortes Fortrin kunne alle erhverves ad udvortes Vej, og man kan maaske sige, at jo mere overfladisk et Menneſte er, desmindre koster det ham at skaffe sig denne Færdighed. Men hvorledes gaar det nu til, at en Tale kan være korrekt i sproglig Henseende, uden Fejl i Tanken, ordentlig i Fremstillingen, ja endog fuld af Veltalenhed, og dog med alt dette være ørkesløs og daarlig? Herpaa svares: Naar alle disse Fortrin udenfra ere komne til Talem, saa er det tilsyneladende Herredomme over Sproget en Illusion; thi Forestillingens Indhold er blot det Almindelige, som Alle, der bruge Sproget, have tilfælles. Men naar man tager det individuelle Præg bort fra Forestillingen, saa mangler den væsentligste Bestemmelse, nemlig dens Maade; det der siges bliver tomt og ubestemt, det er, som kom Talem ikke fra et Menneſte, men fra en vel oplært Papagoje, og ligesaa lidet som Bedkommende, der taler saaledes, forstaaer Noget ved hvad han siger, ligesaa lidet kunne

Andre forstaa ham, om ogsaa Mange ville henrykkes over Talens Skjønhed.

Naar altsaa Ordet med dets almindelige Indhold ikke tillige er Udtryk for en individuel Forestilling; naar Forbindelsen af Ordene til sammenhængende Tale ikke svarer til Forestillingernes virkelige Forhold til hverandre i en bestemt Person: saa er Sproget ikke tilegnet, men gjør kun Tjeneste som død Masse. At Sproget skulde blive levende ved Grammatiken, er en Misforstaaelse; thi Grammatiken behandler kun Sprogets almindelige Love, men det Personlige og Individuelle, Sjælens Udtryk i Talen, vedkommer den aldeles ikke. En Udlænding kunde ved ængstelig Benyttelse af Grammatik og Lexikon maaske lære at skrive det danske Sprog saaledes, at man ikke kunde finde en eneste grammatikalisk Fejl, maaske endog med større grammatikalisk Korrekthed, end man kunde finde hos Nogen af vore klassiske Forfattere; og desuagtet kunde Enhver dog maaske strax sige sig selv: Det er ikke Dansk. Heller ikke kan mundtlig eller skriftlig Øvelse i Sproget, naar dette opfattes som Noget, der helt og holdent udenfra kommer til den Enkelte, bevirke en levende Tilegnelse. Den idelige Gjentagelse kan befæste et vist Sprogforraad i Hukommelsen, Ord og vendinger kunne afrettes til at staa paa rede Haand, naar man skal bruge dem; men istedenfor at Forestillingen derved levendegjøres, udvikler en saadan Sprogferdighed sig meget mere paa Forestillingens Ruin.

Der er da en formel Besiddelse af Sproget, som i temmelig kort Tid kan udvikle sig til en forbausende Færdighed, naar kun Aandsløsheden er stor nok, og Vejledningen forstaaer bestandig at forudsætte og fremme den. Men der er et andet Forhold til Sproget, hvori man ikke forholder sig ligefrem til Ordet og Vendingen, men til Forestillingen og kun igjennem den til hine. Tænker man sig Dygtigheden i Modersmaalet betinget af Forestillingens Udvikling, saa er der

Tale om noget ganske Andet, end at efterplapre et klassisk Sprog, saalænge til man gaaer ud af sin menneskelige Natur og blive en Papagøje; saa bliver det Vigtigste ikke Forestillingen i dens Almindelighed, men dens ejendommelige Tilværelsesmaade i den Talende eller Skrivende, den Art af Interesse, med hvilken den omfattes, den Stemning, hvoraf den bæres, kort sagt: det Usynlige, som aander gennem Ordene og som Enhver kun har fra sig selv.

Dette Særegne gennemtrænger med en forunderlig Al-lestedsnærverelse det Almene; det er der som Duft, Farve, Liv; hvor det ikke er, er Sproget dødt. Det humane Livs Mørelser i Sproget ere ligesaalidet haandgribelige som Poesien i et Digt; om ogsaa de samme Ord tidligere ere brugte utallige Gange, saa er det dog aldrig ganske med den Betydning, thi der har aldrig været en Sjæl til, som ganske paa samme Maade kunde gjøre dem levende.

Denne Vej til Sprogets Erhvervelse er langsommere og besværligere end den formelle, en saadan Tale er tarvelig og fattig, ofte maasse ubehjælpelig, ofte enfoldig i Sammenligning med hin beundringsværdige Beltalenhed, hvis Ordstrømme risle med melodisk Klang, som fortryller Sandsen, saa at Talerens Grindring forsvinder og Tilhøreren glemmer sit Hjem som Odysseus i Circes Pallads. Under slige Omstændigheder skal der et sjældent Mod til at spørge, om den, der fører det skønne og høje Sprog, ogsaa selv forstaaer hvad han siger.

III. Talesprog og Skriftsprog.

Forestillingerne erhverves vistnok igennem Sproget, men kun derved at dette refererer sig til noget Sandeligt, der fremhæves som Forestillingens Indhold. Dette skeer i den mundtlige Tale, som er Sprogets naturlige Element. Skrift-

sproget er med Hensyn til sin Oprindelse senere, og forudsætter efter hele sin Natur Opfattelsen igjennem Dret. Hvorledes Overgangen fra Taleprog til Skriftsprog kan finde Sted, saaledes at den fornødne Sammenhæng mellem begge bevares, er et Punkt, vi maa henvende nogen Opmærksomhed paa, da det gjælder om at bestemme, hvorledes Barnet, som kun kjender en Del af Tale sproget, skal kunne modtage i det Væsentlige samme Indtryk gjennem Skriftsproget. Imellem Taleprog og Skriftsprog er der en bestemt Forskjel, og Grændsen kan ikke forrykkes, uden at en Karrikatur kommer frem. Det klæder ligesaa ilde at tale som en Bog, som at skrive den saakaldte Slobroksstil. Men Forskjellen bestaaer ikke deri, at Talen er fljodesløs, Skriften derimod omhyggelig; saa var Forskjellen kun tilfældig, og der burde ingen Forskjel være. Men det forholder sig anderledes: hver af dem har sin ejendommelige Natur, som berøer paa de Midler, hvorover enhver af dem raader. Den Talende kan knytte sig til de bestemte Forhold, den hele synlige Omgivelse, Stemmningen hos dem, han taler til; han kan ligesom i det Synlige paapege hvad han siger; alle Situationens Tilfældigheder, Bekjendtskabet til Individernes Ejendommelighed — kort sagt: Alt det, som er indvortes eller udvortes nærværende i Øjeblikket, alt det i Fortiden og Fremtiden, som staaer i Forbindelse med Øjeblikket, kan træde i Talens Tjeneste og meddele den en høj Grad af umiddelbar Anskuelighed; thi alle disse Berøringspunkter ere ligesaamange Forudsætninger for Talens Forstaaelse. Jo inderligere Talen kan slutte sig til Øjeblikket, desto bedre er den. Dernæst maa bemærkes, at ikke blot Ordene kunne opfattes igjennem Dret, men ogsaa Gemyttets uvilkaarlige Rørelser, Stemningens Forskjellighed, Lidenskabens Opbrusning, Besindighedens No. Den Talende kan, derved at hans indre Liv røber sig i hans Tale, fremkalde den Stemning, han ønsker, for at forstaaes. Men uag-

tet Talsens ejendommelige Fortrin maa søges deri, at den paa det nøjeste kan slutte sig til de mest konkrete Forhold og i Betydelighed med dem danne et Udtryk, som ved Ordets, Tonens og Minens Forbindelse til en uadskillelig Enhed, naaer den højeste Grad af umiddelbar Livlighed, og om end Intet kan øve en større Indflydelse over Gemytterne i Djeblilket end det levende Ord: saa er dog ogsaa dets Ufuldkommenhed at søge i dette Forhold til Djeblilket. De tilfældige Omstændigheder ere vel understøttende, men tillige adspredende; den bestemte Lejlighed kan gjøre temmelig heterogene Bemærkninger nødvendige; Ordets Flygtighed fører Gjenta-gelser med sig, før at ikke, især i en længere Tale, det Foregaaende skal glemmes; Forklaringer, som netop paa dette Sted ikke kunne undlades, foranledige Afbrydelser af Sammenhængen osv. Dog disse formelle Ufuldkommenheder ere af mindre Betydning; men det væsentligste er det, som netop er den mundtlige Tales Fortrin, at Forestillingerne mere ere tilstede i umiddelbar end i reflekteret Stillelse. Den strenge begrebsmæssige Udvikling hører ikke egentlig hjemme der, Ordet i og for sig har ikke saameget at betyde, som det umiddelbare Liv, hvoraf det bæres; thi det gjælder mere om at frembringe et bestemt Indtryk, end skarpt begrændsede Tanker. At Ordet saa hurtig forsvinder før den ydre Sandhed, gjør det høist vanskeligt at dvæle saalænge derved, som behøves, for at opfatte det i al sin Bestemthed, og ved en Undersøgelse, som breder sig vidt ud, eller fordrer mange empiriske Data, kan Talsens Traad umulig fastholdes, uden at Opmærksomheden paa en unaturlig og trættende Maade anstreges. Altsaa er den mundtlige Tale indskrænket af Djeblilket, dels med Hensyn til Omfang, dels derved, at ikke det Blivende i Forestillingen, men kun det Fænomenale finder sin rette Plads der.

Skriften, som mangler det umiddelbare Forhold til Dret, og heller ikke kan forudsætte saa tilfældige Forhold som den mundtlige Tale, uden at tabe sig i uforstaaelige Illusioner, maa fremstille sit Indhold efter dets almenmenneskelige Betydning, altsaa mere abstrakt, men tillige mere artikulæret. Ordene's Balg og Stilling er derfor her af større Vigtighed. Men hos den, som skriver, skal det Almindelige have udviklet sig af og hemmelig referere sig til Erfaringer af en langt konkretere Natur, og af Læseren fordres Evnen til at gjøre sig fortrolig dermed paa samme Maade, ved at læse imellem Linjerne. Steer dette, saa forbinder Anskuelsens Livlighed sig med Begrebets Klarhed, det Almene og Særegne gennemtrænge hinanden, saa at det, der fylder, tillige beherskes. Derfor det Almene ikke kan træde i et saadant særegt Forhold til den Enkelte, faaer det ingen Betydning for ham; hvilket vi paa dette Sted kunne udtrykke saaledes: Talen maa høres igjennem det Skrevne, og det abstrakte Udtryk maa, ligesom det har udviklet sig af det billedlige, ogsaa bestandig have dette *in mente*, saa at Sammenhængen mellem dem ikke forstyrres. Alene ved et saadant Forhold til Erfaringen er det muligt, at hele Sproget kan blive levende, og det er i denne Henseende at bemærke, at Forholdet mellem den konkrete Bestanddel af Sproget, d. e. Udtrykket for det umiddelbart Anskuelige, og den abstrakte, d. e. Udtrykket for det Almene i det Enkelte, ikke blot er at opfatte saaledes, at hin meddeleer denne en større Fylde, men ogsaa Betegnelsen for det Særegne maa nødvendig vinde i Bestemthed og Begrænsning ved at gennemtrænges af det Almene.

IV. Den naive Fortælling.

Den naturlige Overgang fra Talesprog til Skriftsprog dannes af den naive Fortælling, som synes at staa omtrent

midt imellem begge. Dette er forklærligt nok, naar man lægger Mærke til: at den i Meglen har levet længe i Munden før den blev nedskreven; at den poetisk reproducerer den umiddelbare Virkelighed; og endelig, at den bærer mere Præg af det Føllelige end af en bestemt Forfatterindividualitet. Den naive Fortæller forholder sig ligefrem til Fænomener i den indvortes eller udvortes Verden og reproducerer dem umiddelbart som noget Objektivt, som Begivenheder, med hvilke han tilsyneladende Intet har at gjøre, uden at fortælle dem som de have tildraget sig, med samme Troskab og Usforbeholdenhed som et Djenvidne, der vil berette Alt overensstemmende med Virkeligheden. Fortællingen gjøres ikke til Middel for Belæring, heller ikke er en Idee der tilstede med Bevidsthed, men Alt, lige til det mindste Træk, er faktisk. Men naftet Fortælleren ikke træder frem med sin egen Betragtning og Dom, er hans aandelige Liv dog tilstede i megen Styrke, men som ubillaerlig Samstemning med en given Virkelighed. Hans Individualitet er behersket af en Tradition, hvori han lever med sin hele Sjel; det Føllelige, saaledes som Natur og Historie har dannet det, er det Element, hvori han rører sig med større eller mindre Friskhed efter hans Naturs Dybde; alle hans Forestillinger blive Billeder, hvori det Mandelige ikke er i og for sig, men som noget Naturligt. Alt Fantastien paa egen Haand dristig bryder igjennem Tidens og Nummets Skranke og danner allehaande eventyrlige Skikkelser, stæer ligeledes i Sammenhæng med Folketroen, som ikke har egentlige Udtryk for psykiske og naturlige Kræfter, men kun fantastiske Personifikationer, i hvis Fysiognomi Subjektets umiddelbare Forhold til dem er tegnet, dog saaledes at visse Fænomener i den naturlige Verden, som ved en Ideassociation eller Analogi ere bragte i Forbindelse dermed, yde Bidrag til Koustumet. Digteren, i hvem Alt dette afspejler sig med større Ansuelighed end i Folkets Masse, kan reproducere

denne Føllesejendom med hele sin Sjæls Dybde, saa at Alt under hans Hænder vinder i Skjønhed og det sjælelige Element gjør sig gjældende med en saadan Styrke, at Billedet bliver et ualmindelig dybt og betegnende Udtryk for almenmenneskelige Virksomheder, Villkaar og Tilstande. Og dog er Digteren alligevel naiv, om end hans Naivetet bærer Præg af højere Evner og større Dannelse. Den naive Form er den eneste, Barnet virkelig kan fatte; thi Barnet kjender, i sit naturlige Sprog, ikke andet end Billeder, ethvert Udtryk refererer sig til en Begivenhed eller Gjenstand, som er opfattet gennem Sandfen, og Stemningen er uforbeholden Fortællelse i Indtrykket. Men Alt det, som fjerner sig fra den sandfælsige Verden d. e. som ikke er i og med noget Sandfælsigt, det Ualmindelige i og for sig, forstaaer det aldeles ikke. Saaledes har et Barn kun liden Brug for Konjunktioner, og hvad Forestillingernes Forbindelse angaaer, er der i Regelen kun Tale om deres Succession og Addition, derimod mindre om en Sammenfattelse, en Over- og Underordning, en gjensidig Bestemmelse, saaledes som det skeer ved Mellem-sætninger og i Perioden.

Derfor man nu strax vilde bryde med Barnets Forestillingsform, strax vilde sætte Forstand istedenfor Fantasi, saa kom ingen af disse Evner til at udvikle sig tilbørlig, begge bleve hemmede til liden Gavn for den aandelige Modenhed. Thi Forstanden, som fastholder det Almene i det Enkelte, kom til at mangle sin nødvendige Forudsætning, som er Fantasiforestillingens Bestemthed i det Enkelte. Den barnlige Forestilling er vel i sin Oprindelse livlig, men tillige uudviklet, den kan sammenlignes med Interjektionen. Til at lokke dens skjulte Rigdom frem har Digtningen langt kraftigere Midler end den daglige Erfaring; thi Situation og Handling fremtræde der med langt større Ansuelighed, der dvæles længere ved Skildringen og det ene Indtryk fortrænger ikke saa hurtig

tig det andet. BARNET har f. Ex. en uvilkaarlig Fornem-
 melse af hvad Angest er, men hvor stærkt kommer ikke Ind-
 bildningskraften i Bevægelse, for at bemægtige denne Gjen-
 stand i Eventyret om En, som drog ud for at lære Frygt
 at kjende! Hvor anskuelig er ikke i Fortællingen om den
 Fattige og den Rige Begges Karakter og Gemyt skildret i
 den Naade, hvorpaa de modtage Vorherre! Og naar der
 fortælles om Odysseus, at han stiger fra Strandbredden op
 paa en Høj, for at spejde i Circes Land og seer langt borte
 en Skov, hvor der stiger Røg op imellem Træerne, saa er
 der strax et lille Landskabsmaleri, som endmere oplives ved
 Fortællingen om den stolte Kronhjørt, som iler ud af Sko-
 ven og fældes af Odysseus. Med saadanne Smaatræk gjen-
 nemflettes Fortællingerne idelig, uden at man mærker nogen
 Hensigt, men kun en Udfoldelse af Anskuelsens Rigdom, der
 har befrugtet Alt, lige til det Allermindste. At en Total-
 anskuelse ligger til Grund for Udførelsen af det Enkelte, be-
 virker, at den episke Udmaling af Smaatræk ikke skader En-
 heden; meget mere reflekterer Hovedsagen sig i dem paa en
 ejendommelig Naade. Saaledes, i Fortællingen om hvad der
 tildrog sig hos Circe, samler Alt sig for at skildre Blødag-
 tigheden i en forførelse Skikkelse, men helt igjennem gaaer
 tillige det Uhyggelige i denne Bedaaelse, og hvilken Varia-
 tion er der ikke? De vilde Dyr berøves deres vilde, kraf-
 tige Natur og komme de Fremmede imøde som logrende Hunde;
 Odysseus's Mænd blive til Svin, og han selv taber Erin-
 dringen om sit Hjem. Af disse Billeder er det ene langt fra
 at gjøre det andet overflødig; men uagtet der ligger en dyb
 Sandhed deri, er alt dog saa hensynsløst fortalt, uden mindste
 Tagen efter Glimmer, i lutter Begivenheder, som en ganske
 simpel og trohjertig Beretning af et Djenvidne. Saaadanne
 Skildringer, hvori Naiveteten udfolder sig i al sin Rigdom,
 Styrke og Forskjellighed, mene vi passe for Børn, og skjønt

der ikke kan være Tale om at dvæle ved andet end Fortællingen i dens umiddelbare Skikkelse, skjønt Barnet kun kan ane den psykologiske Sandhed, ville dog maaske disse Barnsdomserindringer senere i Livet dukke op med en overraskende Betydning. Den naive Fortælling knytter sig saa stærkt til Sandseverdenen, at Sammenhængen med den mundtlige Tale intetsteds er ophævet, medens den i Henseende til Udtryk og Fremstilling, har saameget af Skriftsprogets Gjendommelighed i sig, at dertil let kan knytte sig strengere Meddelelsesformer. Barnet samler hele sin Erfaring, for at bemægtige sig disse Skildringer, og indarbejder dem ved denne Aktivitet i sin Forestilling; men ved denne Berigelse blive nye Udtryk nødvendige, de gamle ville ikke længer slaa til, og den Enes kan naturligvis heri ikke ganske bære sig ad som den Anden, fordi Fortællingens Forhold til den Enkelte er et særegt, efter hans Naturs Særegenbed. Naar Sprogets Erhvervelse saaledes gaaer for sig indenfra, naar Forestillingen bestandig vaager over at Udtrykket slaaer til: saa er man igang med at faa sit eget Sprog og erhverve sig en Stil i god Betydning. Hvorledes Undervisningen senere skal slutte sig til denne Begyndelse, kommer os ikke ved her, da denne Betragtning ikke skal række længer end Læsebogen; men saameget kunne vi dog bemærke, at den naive Forestillings Udvikling i dens forskjellige Former og de Trin, den gennemløber fra Mythe til Historie, ville danne en bred Basis for abstrakte Udtryk i en senere Alder.

Den naive Fortællings Hovedarter ere Mythe, Eventyr, Sagn og Fabel. Mythens Gjenstand er de Ideer og Kræfter, som gennemtrænge og bære al Tilværelse; Eventyret afspejler det indre menneskelige Liv, Lidenstaberne, Onskerne og overhovedet alle de sjælelige Bevægelser, som røre sig inderst i al menneskelig Gjerning og Tilstand; Sagnet knytter sig til noget Virkeligt i Tiden eller Rummet, men

oudanner det uvilkaarlig til et fantastisk Udtryk for et Indre, der bærer Præg af en bestemt Nationalitet; og endelig er i Fæhlen det indvortes Mennekkelige nærmere bestemt som ethist Opgave, der realiseres gjennem et individuelt Forhold.

Man vil i denne Række se en Bevægelse henimod den historiske og ethiske Belæring, men tillige er det aabenbart, at Alt dog foregaaer i en Verden, som Fantasiens har skabt.

Men ville da ikke de have Ret, som frøgte for at Fantasiens skal faa en unaturlig Overvægt, naar man saaledes giver efter for Barnets Lyst til det Eventyrlige? Vil denne Retning ikke føre til en ængstelig spændt Tilværelse, et drømmende, nydelseslygt Liv, som misgjenker det virkelige Livs Opgave og slyer dets Arbejde? Vistnok var denne Frygt grundet, naar der kun var Tale om en tøjsløs Fantasiens Billeder; men anderledes forholder det sig, naar der i den tilsyneladende ubundne Vilkaarlighed er en Sandhed, som behøver denne Frihed i alt Udvortes, for ret at gjøre sig gjældende. Saa kan man endog tale om Belæring, naar man lægger Mærke til, at der gives en Belæring, som vender sig til det udelte Gemyt, medens man ellers fornemlig tænker paa Hukommelsen og Forstanden. Den levende Fornemmelse af et Forholds Magt er vistnok høist forskjellig fra en almindelig Betragtning over det, eller en Beskrivelse, der blot holder sig til dets udvortes Skikkelse, hvor Interessen kun knytter sig til Noget, som er udenfor Individet. Men til at gjenfinde sit eget Liv rigere og herligere i en Eksistens, er Resultatet, hvad enten det er en synlig Gjenstand, en Begivenhed eller Dom, det mindst Vigtige; derimod beroer Muligheden af en sympatetisk Tilknæytning alene derpaa, at det indvortes Bevægende eftertrykkelig gjøres gjældende, saaledes som den naive Fortælling indirekte gjør ved ikke at bekymre sig om den profaiske Sandsynlighed; medens den moralske Fortælling i Modsetning hertil alene bøjer sig for det Haand-

gribelige og Materielle: Udfaldet, Resultatet, Begivenhedens Udbortes.

Derfom det Baand, der knytter Mennesket til en højere Verden, er en værdigere Gjenstand for BARNETS Opmærksomhed end den forgængelige, ideeløse Endelighed, med dens forfærdelige Magt til at adsprede og sløve Sandseu for et aandeligt Liv; derfom enhver ligefrem Betæring om det Evige nødvendig maa blive uforstaaelig for BARNET, fordi Evigheden derved skydes udenfor dette Liv, ind i en fjern Fremtid og bliver en formløs Skygge af en ubestemt Endelighed; derfom endelig kun Fantasiën kan skabe en timelig Eksistens, hvori Evigheden spejler sig saaledes som den kan fattes af den barnlige Sandse: saa er den naive Fortælling retfærdiggjort, saafandt den kun benytter det Synlige, for at pege hen paa det, der ikke sees.

Det maa være tilstrækkeligt at antyde dette Punkt, skjønt det burde og kunde udvikles langt omhyggeligere, for at dets store Vigtighed kunde blive ret aabenbar. Men Forf. har her, saavel som i det Øvrige af denne Afhandling, gjort Regning paa Læsere, som velvillig komme Fremstillingens Uformuenhed til Hjælp med deres egne Tanker.

II.

Efterretninger

om

Aarhuns Cathedralsskole

i Skoleaaret 1846-47.

Ved Slutningen af forrige Skoleaar havde Marhans Cathedralskole et Antal af 69 Disciple. Af disse dimitteredes til Universitetet følgende 6, hvilke ved examen artium erholdt de vedføiede Hovedcharacterer:

- 216*) Peder Jensen Laudabilis.
 217. Maro Sophus Frederik Winding Haud. illaud.
 218. Hermann Reinholdt Frederik Fleischer Haud. illaud.
 219. Marcus Anton Stegumfeldt Laudabilis.
 220. Jacob Rjer Haud. illaud.
 221. Henrik Wisning Schytte Haud. illaud.

*) Numrercræften begynder med Aaret 1805.

De dem tildeelte specielle Characterer vare følgende:

	Dansk.	Latin.	Lat. Stil.	Greest.	Hebraist.	Religion.	Geographi.	Historie.	Arithmetik.	Geometri.	Sydf.	Frans.
Jensen.	L. †	L.	L.	L. †	L. †	L.	L. †	L.	H.	H.	L. †	L. †
Winding.	H.	L.	L.	L.	L.	H.	L.	H.	N.	H.	L.	L.
Fleischer.	L.	L.	H.	H.	*H.	H.	H.	L.	H.	L.	L.	L.
Stegumfeldt.	L.	L.	H.	L.	L.	H.	H.	H.	L.	H.	L.	L.
Rjer.	L.	H.	H.	H.	L.	H.	H.	N.	L.	L.	L.	H.
Schytte.	L.	L.	H.	H.	H.	H.	L.	H.	N.	H.	H.	L.

† betegner Laud. p. c.; * at et Pensum Greest er angivet iftedfor Hebraist.

Foruden disse Dimittender, udmeldtes ved det ny Skoleaars Begyndelse endnu 2 Disciple, hvorimod til samme Tid optoges 10 og i Skoleaarets Løb 2 Disciple. Det hele Antal, som i dette Skoleaar har nydt Underviisning, har saaledes været 74, hvilke paa følgende Maade have været fordelte i 6 Classer.

VI Classe.

- 1) Th. Thygesen, Søn af afd. Pastor Th. i Hasle.
- 2) C. Amfinck, S. af Mitmester v. N. her i Byen.
- 3) P. Schoubye, S. af Past. S. i Ostbirk.
- 4) P. Herschind, S. af Consul H. h. i B.
- 5) L. Hviid, S. af Mitmester v. H. h. i B.
- 6) N. Müller, S. af afd. Pastor M. i Astrup.
- 7) N. Holm, S. af Pastor H. i Tved.
- 8) H. Brendstrup, S. af Procurator B. h. i B.
- 9) M. Lindhardt, S. af Institutbestyrer L. h. i B.
- 10) Jac. Steenberg, S. af Pastor S. i Biby.
- 11) C. F. Dahlerup, S. af Stiftsprovst D. h. i B.
- 12) J. Otterstrøm, S. af Bankasserer, Cancelliraad D. h. i B.
- 13) J. G. M. Krarup, S. af Kammerraad K. til Haraldslund.
- 14) J. K. Lund, S. af Skibscapitain L. h. i B.
- 15) C. F. Funder, S. af Pastor F. i Storring.
- 16) L. P. Schou, S. af Proprietair S. til Kjolbygaard.
- 17) C. Harpøth, S. af Pastor H. i Mandlev.

V Classe.

- 1) N. Ipsen, S. af Kammerassessor, Toldecontrollør J. h. i B.
- 2) B. Brammer, S. af Dr. theol. Biskop B. h. i B.
- 3) H. Dahlerup, S. af Stiftsprovst D. h. i B.

- 4) J. C. Bünger, S. af Kjøbmand B. h. i B.
- 5) H. P. Ingerslew, S. af Cancelliraad J. til Marselisborg.
- 6) D. E. Ipsen, Broder til Nr. 1.
- 7) Jul. Steenberg, S. af Pastor St. i Biby.
- 8) J. G. Wormslev, S. af afd. Handelsm. W., Pleiesøn af Soldbetjent Willumsen h. i B.
- 9) J. A. Severin, S. af afd. Major og Stadshauptmand S. h. i B.

IV Klasse.

- 1) J. P. Cramer, S. af Pastor C. i Veilby ved Grenaae.
- 2) Ph. Rosenstand, S. af Justitsr. Herredsf. N. h. i B.
- 3) H. P. Stephensen, S. af Overauditeur, Byfoged S. i Ebeltoft.
- 4) D. Th. Krarup, S. af Kammeraad K. til Haraldslund.
- 5) T. W. Stabell, S. af afd. Provst S. i Drmslev.
- 6) N. P. Winding, S. af afd. Kjøbm. W., Stedson af Kjøbmand Lewerkhuusen h. i B.
- 7) H. Tetens, S. af Statsraad, Overtoldinspecteur T. h. i B.
- 8) P. C. Hollesen, S. af Møller H. i Nye.
- 9) L. M. Brendstrup, S. af Procurator B. h. i B.
- 10) L. P. Wolff, S. af Apotheker W. i Kjøbenhavn.

III Klasse.

- 1) F. A. Hviid, S. af Mitmester v. H. h. i B.
- 2) S. Nellesmann, S. af Skolens Kasserer, Fuldm. N. h. i B.
- 3) P. Tetens, S. af Statsr. Overtoldinsp. T. h. i B.

- 4) Chr. Otterstrom, S. af Cancellir. Bantkass. D. h. i B.
- 5) M. Kjeldsen, S. af Propr. K. til Lerchensfeldt.
- 6) J. E. Langballe, S. af Propr. L. til Dronningborg.
- 7) H. J. W. Berthelsen, S. af Amtsfuldm. B. i Thisted.
- 8) C. Lund, S. af Skibscapt. L. h. i B.
- 9) C. F. Røse, S. af Kjøbm. N. h. i B.
- 10) C. H. W. Carstens, S. af Pastor C. i Vorum.
- 11) F. W. Rasmussen, S. af Regimentsdyrlæge N. h. i B.
- 12) C. D. Lebring, S. af Proprietair L. til Orbelgaard
- 13) J. E. Lacour, S. af Proprietair L. h. i B.
- 14) W. Rasmussen, S. af Garnisonschirurg og practiserende Læge N. h. i B.
- 15) C. F. Borch, S. af Forpagter B. paa Bredholt.
- 16) L. M. Ipsen, S. af Kammerassessor J. h. i B.
- 17) S. S. Hartvigson, S. af Kjøbm. H. h. i B.
- 18) J. F. Heegaard, S. af Pastor H. i Nordby paa Samsøe.
- 19) C. L. B. Launy, S. af Vagtmester L. h. i B.
- 20) H. B. Schjerup, S. af Kjøbm. S. h. i B.
- 21) W. Røgend, S. af afd. Agent N. h. i B.

II Klasse.

- 1) H. G. Schjerbeck, S. af Justitsr. og Overtoldinsp. teur S., nu i Kjøbenhavn.
- 2) H. Schougaard, S. af afd. Pastor S. i Dornstev.
- 3) J. G. S. Mohr, S. af Cancelliraad M. til Christinedal.
- 4) F. E. Jørgensen, S. af Maler J. h. i B.
- 5) M. J. W. Bay, S. af Soldkasserer B. i Ebeltoft.
- 6) P. C. Schjerbeck, Broder til Nr. 1.

- 7) N. Watt, S. af afd. Propr. B. til Holmstrupgaard.
- 8) F. N. C. Stigaard, S. af Kjøbmand C. h. i B.
- 9) S. P. Schjodt, S. af Propr. C. til Rugagerd.

I Klasse.

- 1) B. Stephensen, S. af Overauditeur St. i Ebeltoft
- 2) N. Th. Grarup, S. af Tobaksfabriqneur G h. i B.
- 3) J. J. N. Th. Johansen, S. af Kammeraad, Landinsp. J. h. i B.
- 4) N. Hammershvi, S. af Kjøbm. G. h. i B.
- 5) D. Hammershvi, Broder til Næstforeg.
- 6) J. W. Dahlerup, S. af Stiftsprovst D. h. i B.
- 7) S. N. Sørensen, S. af afd. Gaardmand S. N. Sørensen i Herst.
- 8) Th. H. Namløse, S. af Amtstuefuldm. N. h. i B.

Af disse 74 Disciple ere i Skoleaarets sidste Qvartal udmeldte H. G. Schjerbeck og P. C. Schjerbeck formeldt Faderens Forflyttelse til Kjøbenhavn, og Discipelantallet er saaledes ved Skoleaarets Ende 72.

I Henseende til Lærefagene foregik i indetværende Skoleaar den Forandring, at Latinen, der allerede forrige Aar var affkaffet i 1ste Klasse, nu ogsaa bortfaldt i 2den, ligesom Græskten i 3die Klasse. Derimod udvidedes den naturhistoriske Underviisning, som hidtil kun gaves i 1ste og 2den, nu ogsaa til 3die Klasse, og den franske Underviisning begyndtes i 2den Klasse. Fordelingen af de ugentlige Underviisningstimer paa de enkelte Fag har, med den Kongelige Directions Approbation, for det sidste Halvaar været som nedenstaaende Tabel udviser:*)

*) Tabellen for ferste Halvaar afveeg, dog kun i mindre betydelige Puncter, fra den her anførte, der approberedes for andet Halvaar.

	VI Cl.	V Cl.	IV Cl.	III Cl.	II Cl.	I Cl.	3. Alt Timer.
Dansk.	3	2	2	3	5	6	21
Latin.	5	8	7	8	·	·	28
Lat. Stiil.	3	2	2	2	·	·	9
Græsk	5	6	6	·	·	·	17
Oldsager og Mythologi.	1	·	·	·	·	·	1
Hebraisk.	A. B 2 2	2	·	·	·	·	6
Ædsk.	2	2	2	2	5	5	18
Fransk	3	2	2	3	4	·	14
Religion.	2	2	2	2	3	3	14
N. Testament	1	·	·	·	·	·	1
Historie.	3	3	3	3	3	4	19
Geographie.	1	2	2	2	2	3	12
Arithmetik.	2	2	2	4	4	5	19
Geometrie	3	2	2	·	·	·	7
Naturhistorie.	·	·	·	2	2	2	6
Skrivning.	·	·	3 3		4 4		7
Tegning.	·	·	·	2	3 3		5
Sang.	2	2	2	2	2	2	5
Gymnastik.	2 2		2	2 2 2			4
Nectors Timer.	·	1	1	2	1	1	6
	40	40	40	42	40	40	219

Bed denne Tabel maa bemærkes Følgende:

Bed Skrive- og Tegneøvelserne undervises 2 Classer sammen af een Lærer. I Gymnastik undervises 3 Classer sammen. Ved Sangen ere de, som dertil have Ansæg, deelte paa anden Maade efter Stemmerne; men enhver Discipel har 2 ugentlige Timer og Begynderne for sig selv 1 Time. Der gives saaledes i Alt 5 ugentlige Syngetimer.

De paa Tabellen anførte „Nectors Timer“ ere optagne efter det ved nogle andre Skoler, om jeg ikke feiler af Hr. Mag. Elberking ved Slagelse Skole først givne Exempel, og anvendes af mig til fri Examination i forskjellige Fag

og Samtaler med Disciplene, for at jeg saaledes mere umiddelbart kan komme til Kundskab om det Standpunct i Henseende til Kundskab og Udvikling, hvorpaa de staae i de Classer, hvori jeg ikke ellers selv underviser.

I Henseende til Lærerpersonalet er i dette Skoleaar foregaaet følgende Forandringer:

Under 28de Octbr. f. N. blev hidtilværende Overlærer Edvard Christie Fleischer efter Ansøgning i Naade og med Pension entlediget fra sit Embede, efterat han havde tjent herved Skolen som Adjunct siden 7de Novbr. 1806, og som Overlærer siden 10de Marts 1818, altsaa i 40 Aar. Udgiveren af disse Blade føler sig opfordret til i Medlæreres, Skolens og eget Navn ogsaa her at bevidne denne mangeaarige Collega vor uskrømtede Erkjendelse af den Duelighed, Flid og Iver, hvormed han i saa langt et Tidsrum her har arbejdet, saavel som at takke ham for det humane og venkelige Forhold, hvori han steds har staaet til Skolens Lærere- og Disciple. Vi lykønske ham til, at han, ved Hans Majestæts Naade, efter endt Arbejdstid, har opnaaet det Qium, der ved tiltagende Alder maa blive en Trang for Skolemanden.*)

Under 13de Novbr. f. N. blev den hidtil constituerede Lærer, Cand. theol. Andreas Ewald Meinert Thomsen allernaadigst bestiftet til Adjunct her ved Skolen.

Under 14de Novbr. f. N. blev den ved den nedlagte

*) Ved en festlig Sammenkomst, foranstaltet af Cathedralskolens Lærere, samt nogle af Overlærer Fleischers ældre Disciple og Benner, bevidnede hans Medlærere ham deres Deeltagelse i denne Anledning; og Skolens nærværende Disciple tilkjendegav ham deres Høiagtelse og Taknemmelighed ved at overrække ham en smuk Selvpokal.

Skole i Bordingborg constituerede Lærer, Cand. theol. Jens Wilhelm Leth af den kongelige Direction constitueret i samme Egenkab her ved Skolen, og under 27de s. M. allernaadigst udnævnt til Adjunct.

Under 19de Decbr. s. M. blev Cand. philol. Ludvig Henrik Ferdinand Doppermann allernaadigst beskikket til Overlærer her ved Skolen.

Under 1ste August s. M. tillod den Kongelige Direction at Adjunct ved den herbærende videnskabelige Realskole, Cand. theol. Lassen, maatte overtage Underviisningen i Naturhistorie gennem Skolens 3 nederste Classer. Men da Adjunct Lassen formedest en langvarig Sygdom ikke saae sig i Stand til, at give denne Underviisning, maatte disse Timer i den første Halvdeel af Skoleaaret besørge af de øvrige Lærere og anvendes til andre Fag. For det følgende Halvaar bevilgede den Kongelige Direction, efter Rectors Indstilling, at den naturhistoriske Underviisning maatte besørge ved Adjunct Leth, efter dennes Tilbud, indtil Adjunct Lassens Helbredstilstand tillod ham at overtage samme.

Disse betydelige Forandringer i Lærerspersonalet, der mere end eengang have gjort Ombytning af Lærefag nødvendig, have naturligtviis haft en mindre fordeelagtig Indflydelse paa Underviisningens stadige Gang. Fra Skoleaarets Begyndelse den 1ste Septbr. s. M. vare Fagene fordeelte paa følgende Maade:

Rector Blache:	Latin i 6te og 5te Cl. samt Ugentlig Græsk i 6te.	24 Timer.
Overlærer Fleischer, og efter denne Lærers Entledigelse, Adjunct Leth:	Arithmetik i de 5 øverste og Geometrie i de 3 øverste Classer	21 —
Adjunct Arnghen:	Græsk i 5te og 4de Cl. samt Latin i 4de	21, —

Adjunct Rabell: Dansk i de 4 øverste Classer Ugentlig og Religion gennem hele Skolen	24	—
Adjunct Røsgind: Historie i de 5 øverste Classer, Dansk Literaturhistorie i 6te og Dansk i 1ste Cl.	22	—
Adjunct Knudsen: Hebraisk i 6te og 5te Cl., Geographie gennem hele Skolen og Regning i 1ste Cl.	23	—
Adjunct Thomsen: Tydsk gennem hele Skolen og Historie i 1ste Cl.	23	—
Adjunct Carøe ved Realskolen: Fransk i 6te og 5te Klasse	5	—
Adjunct Lassen ved Realskolen: Naturhistorie i 3die, 2den og 1ste Cl.	6	—
Cand. theol. Elmquist: Fransk i 4de, 3die og 2de Klasse, samt Latin i 4de og Dansk i 2den Cl.	25	—
Maler Høegh-Guldberg: Calligraphie i 4de, 3die, 2den og 1ste Cl.; Tegning i 3die, 2den og 1ste Cl.	12	—
Musiklærer Glass i Sang	5	—
Capitain v. Robertson i Gymnastik	4	—

Efter Overlærer Doppermanns Ansættelse bleve i Skoleaarets 2det Semester, efter afholdt Hovedexamen, Underviisningsfagene fordeelte paa følgende Maade:

Rector Blache: Latin og Oldsager i 6te Cl. samt 2 ug. Timer i 3die og 1 ug. Time i hver af de øvrige Classer . . .	15	—
Overlærer Doppermann: Græsk i 6te Cl., Latin i 5te og Historie i 3die og 2den Cl.	21	—
Adjunct Arnken: Græsk i 5te og 4de og Latin i 4de Cl.	21	—

Adjunct Kæbell: Dansk i de 4 øverste Cl., og Ugentlig Religion gennem hele Skolen . .	24	Timer.
Adjunct Nørgind: Dansk Literaturhistorie i øverste Cl., Historie i de 3 øverste Cl. og Dansk i 2den og 1ste Cl.	21	—
Adjunct Knudsen: Hebraisk i 6te og 5te Cl., Geographie gennem hele Skolen og Regning i 1ste Cl.	23	—
Adjunct Thomsen: Tydsk gennem hele Skolen og Historie i 1ste Cl.	22	—
Adjunct Leth: Arithmetik i de 5 øverste og Geometrie i de 3 øverste Cl.	21	—
Adjunct Carøe: Fransk i 6te og 5te Cl.	5	—
Adjunct Lassen (under hans Sygdom Adjunct Leth): Naturhistorie i 3die, 2den og 1ste Cl.	6	—
Cand. theol. Elmquist: Latin i 3die Cl. samt Fransk i 4de, 3die og 2den Cl.	19	—
Maler Høegh-Guldberg Calligraphie.	12	—
Musiklærer Glasz i Sang	5	—
Capitain v. Robertsonn i Gymnastik	4	—

Denne Fordeling af Fagene, hvorved man, saavidt efter Omstændighederne muligt, søgte, at undgaae en i Løbet af Skoleaaret skadelig Ombytning, blev af den Kongelige Direction approberet, dog under Betingelse af, at der fra næste Skoleaars Begyndelse deri gjøres de nødvendige Forandringer.

I sidste Skoleaar ere i de forskjellige Classer følgende Pensaa af Sprog og Videnskaber gjenemgaaede og læste:

Modermaalet.

- I Cl. Dansk Læsebog af Funch, Nørgind og Warburg, de prosaiske Fortællinger: Nr. 1—3, 5—7, 10, 12—15, 18—19, 21—26, 28—33, 37—41, 69. Af Digtene: Nr. 1—16, 21, 23, 37, 42, 45, 46, 48, 50.
- II Cl. Af samme Læsebogs prosaiske Deel: Nr. 10, 28—31, 97—103. Efter Holst's „Smaaadigte til Udenadslæsning“: St. Laurentius, Konen med Ægene, Holger Danske, Helge og Hroar.
- III Cl. Molbechs prosaiske Læsebog: S. 100—195; Holst's poetiske Læsebog: S. 33—34, 107—110, 201—203. Boiesens Grammatik, med Forbigaaelse af de fleste Anmærkninger, indtil „Ordstillingen.“ Een Time ugentlig er anvendt til skriftlige Øvelser.
- IV Cl. Molbechs prosaiske Læsebog: S. 220—293; Holst's poetiske Læsebog: S. 18—21, 33—34, 272—73, 278—80.
- Boiesens Grammatik heelt gjenemlæst.
- V Cl. Holst's prosaiske Læsebog: S. 11—34, 92—102, 106—117, 119—133, 137—42, 182—189, 293—302, 345 til Enden. Sammes poetiske Læsebog: S. 21—23, 27—29, 67—68, 75—77, 81—84, 88—89, 91—92, 94—107, 110—114, 116—121, 130—132, 139—143, 169—171.
- VI Cl. Af Holst's prosaiske Læsebog forskjellige Stykker i 2, 4, og 5 Afsnit. Af Sammes poetiske Læsebog: Digte af Ewald, Dehlenschläger, St. St. Blicher, J. L. Heiberg, Boye, Bødcher, Thiele og Kroosing. Som i forrige Aar har Classen ogsaa i dette været øvet i mundtlig Fremstilling af Indhold eller Tankegang i selvvalgte, ved Hjemmesid tilegnede poetiske Arbejder af

af den danske Literatur. Af dansk Literaturhistorie de uyere danske Forfattere fra Holberg incl.

4de, 5te og 6te Klasse have i Almindelighed hver anden Uge skrevet en dansk Stil hjemme, som, efterat være rettet udenfor Skoletiden, blev gennemgaaet med Disciplene paa Skolen.

Latin.

III Cl. Af Cornelius Nepos er læst: Themistocles, Pausanias, Alcibiades, Epaminondas, Hamilcar og Hannibal. Af Madvigs Grammatik er Casuslæren læst og Formlæren repeteret. 2 ugentlige Timer ere anvendte til skriftlige Øvelser.

Anm. Et Par af Disciplene, som forhen kun havde læst meget lidt Latin, have, for efterhaanden saavidt muligt at kunne bringes til at følges med de Dørrige, foruden Cornelius, i 2 ugentl. Extratimer læst 3 Afsnit af Borgens Læsebog; af Grammatikens Syntax kun til Ablativ.

IV Cl. 2den og 3die Bog af Cæsars Comment. de bello gallico og 4de Bog af Phædri Fabler. Af Madvigs Grammatik er det Bigtigste af Formlæren repeteret, og af Ordfoiningslæren er læst det Bigtigste af 1ste Afsnit, samt af 2det Afsnit fra § 391—431. Til Stiløvelser ere anvendte 2 Timer ugentlig, og i Regelen have Disciplene skrevet to Stile ugentlig, den ene hjemme, den anden paa Skolen.

V Cl. Ciceronis orationes IV in Catilinam. Af Chrestomathia Ovidiana v. Kraft er læst fra 8de til 19de St. incl. Hele Madvigs Grammatik er læst og repeteret, dog med Forbigaaelse af enkelte §§ og Anmærninger. Latinse Stil skreves 2de Gange ugentlig. Memorcerøvelser af udvalgte Steder af klassiske Forfattere efter Ruthards Methode anstilledes saavel i denne, som i den foregaaende Klasse.

VI Cl. Ciceronis Tuscul. disputationum lib. I—III. Horatii Odar. lib. I—II. Horatii Epistolarum lib. I—II. Epistola ad Pisones: Livii hist. rom. lib. 1. Den øverste Afdeling af Classen har repeteret de i forrige Aar læste Forfattere. Ligeledes er Madvig's Grammatik i større Afsnit bleven repeteret. Latinsk Stil er skreven 2 Gange ugentlig, een Gang paa Skolen og under Opsyn i to sammenhængende Timer, og een Gang hjemme, samt af og til en Oversættelse fra Latin til Dansk.

Græske.

- IV Cl. Af Langes Grammatik er læst det Vigtigste af Formlæren, og af Sammes Materialier første Cursus fra S. 17—40, samt et Par Blade af 2det Cursus.
- V Cl. Xenophons Anabasis 2den Bog og Homers Iliade 1ste Bog. Af Langes Grammatik er hele Formlæren læst eller repeteret.
- VI Cl. Homeri II. lib. I—II. Herodoti Clio. Xenophontis Cyropædia lib. I—II.*)

*) De i indbeværende Aar afgaaende Dimittender angive til examen artium følgende latinske og græske Forfattere:

Latinske:

Livii histor. rom. lib. I—II.
Cæsaris Comment. de bello gallico lib. I—IV.
Ciceronis orationes pro Sex. Roscio, pro lege Manilia et
IV orat. in Catilinam.
Ciceronis Tusc. disput. lib. I—III.
Horatii Odar. lib. I—II.
— Epistolar. lib. I—II. Epistola ad Pisones.
Virgillii Æneid. lib. I, II, III, IV, VI.

Græske:

Plutarchi Julius Cæsar.
Herodoti Clio.
Xenophontis Cyropædia lib. I—II.
Platonis Apologia Socratis et Crito.
Homeri II. lib. I—IV et VI.

Hebraisk.

- V Cl. Efter Lindbergs Grammatik. Hovedreglerne for Nominens og Verbers Forandringer med Anvendelse deraf paa nogle af de første Capitler af Genesis.
- VI Cl. Øverste Afdeling: Lindbergs Grammatik og Genesis. Nederste Afdeling: Lindbergs Grammatik og de første 18 Capitler af Genesis.

Religion.

- I Cl. Balslevs Bibelhistorie, d. gl. Testamente forfra til S. 49 med udførlige Tilføjelser, fortalte efter den hellige Skrift.
- II Cl. Samme Bibelhistorie, det ny Testamente forfra til Udsigt over Bøgerne, med Tillæg som i forrige Klasse. Balles Lærebog 6te Capitel til „Omsorg for Næstens udvortes Belfærd.“
- III Cl. Herslevs større Bibelhistorie, det gl. Testamente til „Rigets Deling.“ Balles Lærebog, 6te Capitel til „Omsorg for Næstens udvortes Belfærd.“
- IV Cl. Fogtmanns Lærebog § 42—46, § 98—108 Herslevs større Bibelhistorie, det ny Testamente til 4de Periode.
- V Cl. Fogtmanns Lærebog § 42—46, § 98—114. Herslevs større Bibelhistorie hele det ny Testamente.
- VI Cl. Øverste Afdeling: Fogtmanns Lærebog og Herslevs større Bibelhistorie samt Lucas's Evangelium i Grundsproget.
- Nederste Afdeling: Fogtmanns Lærebog, Indledningen og 1—4 Cap.; Herslevs større Bibelhistorie, det ny Testam., Jesu og Apostlenes Historie samt Udsigten over det ny Testaments Bøger. Math. Evang. 1—12 Capitel i Grundsproget.

Geographie.

- I Cl. Ingerslevs mindre Geographie forfra til Asien.

- II Cl. Samme Lærebog forfra til Holland, samt fra Asien til Bogens Ende.
- III Cl. Ingerslevs større Geographie fra § 28 i Indledningen til det brittiske Rige.
- IV Cl. Fra Keiserdømmet Østerrig til Tyrkiet.
- V Cl. Fra Asien til Sydamerica.
- VI Cl. Øverste Afdeling: Hele Geographien. Nederste Afdeling: Forfra til England og fra Asien til Bogens Ende.

Historie.

- I Cl. Ingerslevs fragmentariske Historie, den gamle Historie.
- II Cl. Samme Lærebog fra Korstogene incl. til Enden.
- III Cl. Bohrs gamle Historie fra Begyndelsen indtil det romerske Keiserriges første Periode.
- IV Cl. Samme Lærebog fra Kampen ved Thermopylæ til Enden.
- V Cl. Samme Forfatters „Middelalderens Historie.“ Efter Allens Lærebog Danmarks Historie fra Reformationen til Christian den 7de.
- VI Cl. Den nyere Tids Historie efter Estrups Lærebog og Middelalderens efter Kosfods og Bohrs Lærebøger. Danmarks Historie efter Allen til Christian den 7de.

Arithmetik.

- I Cl. Efter Ursins Regnebog de fire Regningsarter i ube-
nævnte og benævnte Tal; Brøk og Reguladetri i hele
Tal.
- II Cl. Efter samme Regnebog Brøk samt Reguladetri i hele
og brudne Tal.
- III Cl. Ovelser i Reguladetri i Brøk, Bogstavregning, Deci-
malbrøk og Kvadratrodens Uddragning.
- IV Cl. Fallesens Mathematik Cap. 1—5.
- V Cl. Samme Lærebog Cap. 6, 7, 10 og 12.

- VI Cl. Samme Lærebog. Øverste Afdeling: Det befalede Pensum med Indbegreb af Tegnninger af 1ste og 2den Grad samt Kjædebrøk. Nederste Afdeling: Cap. 7 og 9—12.

Geometrie.

- I Cl. Geometrisk Tegnelære efter Hetsch og Ursin 1—8 Table.
II Cl. Samme Tegnelære 1—12 Table.
III Cl. Samme Tegnelære 1—12 Table.
IV Cl. Munds Geometrie: Den theoretiske Deels første Afsnit, Cap. 1—2.
V Cl. Samme Lærebog: Den theoretiske Deels første Afsnit.
VI Cl. Øverste Afdeling: Det befalede Pensum efter Bjørns og Bergs Lærebøger. Nederste Afdeling: Bergs Geometrie, anden Hovedafdeling.

Naturhistorie.

- I Cl. De mærkeligste Pattedyr og Fugle efter Stroms naturhistoriske Læsebog samt Schouws og Eschrichts Afbildninger af Dyr og Planter.
II Cl. Bramsens og Drejers Lærebog i Zoologie og Botanik: Indledningen og Pattedyrene.
III Cl. En sammenhængende Oversigt over Veendyrene.

Tydsk.

- I Cl. Rungs Læsebog for Børn S. 1—48 og 62—111.
Disciplene øvedes i Oversættelse, Retrovertering og Analyse. Jurs og Rungs Materialier anvendtes S. 1—20, ligesom ogsaa Sammes Grammatik. Disciplene øvedes i Afskrivning, først efter Bog, siden efter Dictamen. En Deel poetiske Stykker bleve lærte udenad.
II Cl. Samme Læsebog S. 75—129 og samme Materialier S. 1—37. Rungs Grammatik benyttedes og anvendtes med større Udførlighed paa det Læste. Øvelsen i at

skrive efter Dictamen fortsattes, og lette Smaasætninger oversattes fra Dansk til Tydsk. Nogle Digte lærtes udenad, og Disciplene examinertes hyppig i det tydske Sprog.

III Cl. Samme Læsebog S. 129—168. Samme Materialier S. 81—93. Kung's Grammatik. Nogle Digte lærtes udenad.

IV Cl. Samme Læsebog S. 169—220. Af Bresemann's Grammatik blev Formlæren og Noget af Syntaxen gennemgaaet og indøvet under Læsningen. En let Stiil skreves hver Uge, og nogle Øvelser i mundtlig Oversættelse fra Dansk til Tydsk anstilledes.

V Cl. Hjorts Læsebog S. 137—154; 158—174; 327—329; 332—342, 384—397. Hjorts Grammatik blev fuldstændig gennemgaaet og Formlæren repeteret. En Stiil skreves hver Uge. Til mundtlig Øvelse anvendtes Lorenzens Stiiløvelser S. 1—11.

VI Cl. Hjorts Læsebog S. 268—325 (første Udgave). Grammatiken blev fuldstændigt gennemgaaet efter Hjort og en Deel deraf repeteret. Nogle Fortællinger af Holst's danske Læsebog for de høiere Classer bleve een Gang om Ugen mundtlig oversatte paa Tydsk, ligesom ogsaa en Stiil ugentlig leveredes. Undertiden oplæstes udvalgte Stykker af den tydske classiske Litteratur. I Ti-merne taltes stedse Tydsk.

Franskt.

III Cl. Borrings Læsebog for Begyndere fra S. 46—52 - og fra S. 78—93. Af Ingerslevs „Materialier“ Stykkerne om Hjelpeverbene og de fire regelmæssige Conjugationer.

IV Cl. Borrings Læsebog for Mellemklasser forfra til S. 14. Ingerslevs Materialier fra S. 22—31.

V Cl. Borrings Læsebog for Mellemklasser, de 30 sidste Blade. Sammes Etudes litteraires, S. 32—62.

Sammes Stiiløvelser fra Dansk til Fransk fra Nr. 30—54.

VI Gl. Af Borrings Etudes litteraires de vanskeligere Styk-
ker. Sammes Grammaire française er gennemlæst og
repeteret. Sammes Contes moraux (Pierre og Pierette)
og 40 Numere af samme Forfatters franske Stiiløvel-
ser. Enkelte af Classen have af og til skrevet en fransk
Stiil. Af „Les Nouvelles Genovoises“ er „la biblio-
theque de mon oncle“ oplæst og gjort til Gjenstand
for franske Samtaler.

I indeværende Skoleaar have Skolens Beneficier været
fordeelte paa følgende Maade:

1) Stipendier

af den almindelige Stipendiefond.

1) H. Brendstrup 35 Abdr., hvoraf 11 Abdr. 64 ß.
udbetales, 23 Abdr. 32 ß. oplægges til Hjælp i
det første academiske Aar.	
2) Th. Thygesen	} hver 20 Abdr., hvoraf 6 Abdr.
64 ß. udbetales; 13 Abdr. 32
ß oplægges.
3) M. Lindhardt	
4) J. Wormslev	
5) J. Severin	

2) Fri Underviisning.

- 1) C. Amsinck. 2) L. Hviid. 3) N. Müller. 4)
N. Holm. 5) Jac. Steenberg. 6) C. F. Dahlerup.
7) J. Lund. 8) C. F. Funder. 9) C. Harpoth. 10)
N. Ipsen. -11) Jul. Steenberg. 12) H. Dahlerup.
13) J. Cramer. 14) L. Brendstrup. 15) E. Sta-
bell. 16) S. Nellesmann. 17) W. Rasmussen. 18)
C. Carstens. 19) F. W. Rasmussen. 20) S. Hart-

vigson. 21) H. Schjerup. 22) C. Launy. 23) F. Jørgensen. 24) H. Schougaard. 25) A. Watt.

3) **Underviisning mod nedsat Betaling.**

H. Stephensen.

4) **Det Moltkeſke Legat**

for Embedsmænds Sønner var tillagt Disciplene M. S. F. Binding og Th. Thygesen. Da den Første i September afgik til Universitetet, udnævnte Hans Exc. Geheimestatsministeren Grev Moltke til Bregentved Disciplen N. Müller i øverste Klasse til at nyde Legatet.

5) **Det Hertelſke Legat**

blev af Ephoratet i Overeensstemmelse med Fundatsen uddeelt i Bøger som Flittigheds Belønning til følgende Disciple:

1) C. Amſinck: Betragtninger over den Christelige Troes Hovedlærdomme ved Dr. Mynster	2	Abdr.	1	Mk.
2) C. F. Dahlerup: Nolf Krake af Dehles-
schlåger	1	—	3	--
3) P. Schoubye: Nordens Guder ved
Samme	1	—	3	--

Legatets Renter for sidste Aar udgjorde 4 Abdr. 5 Mk. 13 Sk. Overskud fra ifjor = — — 2 —

for hvilken Sum, med et ubetydeligt Tilskud, de anførte Bøger bleve anskaffede.

Det blev i forrige Skoleefterretninger bemærket, at de øvrige private Legater, som pleie at uddeles i September, da Hovedexamen afholdtes i Juli Maaned, dengang endnu ikke vare Noget tillagte, men at derom vilde blive gjort Indstilling efter endt Hovedexamen, til hvis Udfald der saaledes kunde tages Hensyn. Man har troet iaar at burde følge samme Fremgangsmaade, og det saameget mere, som Dimissionen til Universitetet endnu ikke er bestemt. Efter Løfte anføres her Uddelingen for Skoleaaret 1845—46.

6) Det Rosenfransiske Legat.

(Stipendiaterne udnævnes af Biskoppen og Rectoren, hvilken Udnævnelse ratificeres af Stammeren til Rosenholm.)

1) P. Jensen	16 Rbdr.	72 §.
2) M. F. S. Binding	10 Rbdr.	= §.
3) M. Lindhardt	10 —	= -
4) M. Siegumfeldt	10 —	= -

7) Det Davidsenske Legat 20 Rbdr.

(Stipendiaterne udnævnes af Ephoratet.)

1) M. Siegumfeldt	10 Rbdr.
2) M. Lindhardt	10 —

8) Det Soghske Legat,

hvis Renter udgjøre 10 Rbdr. der ere bestemte til Rejsepenge til Academiet for een eller to trængende Dimittender, blev tillagt Dimittenden H. Schytte.

Om Uddelingen af disse Legater, hvortil nu ogsaa kommer det Stougaardske Legat, for Skoleaaret 1846—47, vil Underretning blive meddeelt i de næste Skoleefterretninger.

Skolens Bibliothek, der ved Uffattelsen af sidste Skoleefterretninger talte c. 5,140 Bind, blev i Maret 1846 forøget med 123 Bind, foruden et Antal af 167 Programmer fra Kjøbenhavns Universitet, Sørge Academie, de lærde Skoler i Kongeriget og Hertugdømmerne, saavel som fra Gymnasierne i Kongeriget Preussen. Ogsaa iaar har Hr. Kjøbmand H. Ph. Née her i Byen viist Skolen sin Opmærksomhed, ved at forære Bibliotheket et Exemplar af det af ham udgivne Skrift: „Forschungen ueber die Ueberschriften der Psalmen. Leipz. 1846.“

I Discipulbibliotheket er Bøgernes Antal siden Udgivelsen af forrige Skoleefterretninger voret fra 336 til 360 Bind. Skolens Kasserer Hr. Fuldmægtig Mellemann har

meddeelt følgende Extract af denne Bogsamlings Regnskab for Aaret 1846.

I n d t æ g t.

1) Beholdningen efter Regnskabet for 1845 . . . 4 Abdr. 94 β.

2) Disciplenes Bidrag:

Januar Dv. 1846 12 Abdr 24 β.

April — 12 — 24 -

Juli — 12 — = -

October — 12 — 48 -

49 — = -

Summa 53 Abdr. 94 β.

U d g i v t.

1) For Bøger 50 Abdr. 88 β.

2) — Bogbinderarbejde . . 17 — 6 -

67 — 94 -

Underbalance 14 Abdr. = β.

Skolens samtlige Indtægter have i Aaret 1846 udgjort:

1) Beholdningen efter Regnskabet for 1845 . . . 733 Abdr. 82 β.

2) Indtægter for Aaret 1846 15,469 — 19 -

Summa 16,203 Abdr. 5 β.

Udgifterne have været:

1) Til Skolens egne Fornødenheder: Bøger, Bygningernes Vedligeholdelse, Bibliotheket, Skatter og Afgifter af Skolens Eiendomme m. m. 9,854 Abdr. 88 β.

2) Reparationer ved de Skolen tilhørende Kirker 21 — 73 -

3) Restancer 61 — 45 -

4) Udsatte Capitaler 1,800 — = -

5) Indsendt til den alm. Skolefond 213 — 67 -

Summa 11,950 Abdr. 81½ β.

Beholdning 4,252 Abdr. 19½ β.

Om den paabegyndte Forandring og Udvidelse af Skolens Bygninger.

Da Aarhus Cathedralsskoles Bygning, ihvorvel den, efter det lærde Skolevæsens gamle Form, var ret anseelig og rummelig, dog i dens nærværende Omfang, og med den Fordeling af Bærelserne, som hidtil fandt Sted, ikke vilde kunne afgive tilstrækkeligt Rum, naar den allernaadigst befalede Udvidelse af Underviisningen fuldstændigt skulde indføres, indgik Forstanderskabet under 17de Octbr. f. N. gennem Ephoratet til den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler med et underdanigst Forflag, til en Ombygning og Udvidelse af Localet, saaledes som man formente det hensigtsmæssigst kunde indrettes, for at svare til Fordringerne i den ny Underviisningsplan. De hermed følgende Overslag tilligemed tilhørende Tegninger udførte ved Bygmester Schrøder her af Byen, gik ud paa at udvide det egentlige Skolelocale ved Paabygning af en anden Etage, hvortil, efter anstillet Undersøgelse, Grund og Muur ansaaes for at have den fornødne Styrke; at henlægge alle Classerørelser til nederste Etage, og indrette den øverste til Solennitetssal, Bibliothek, Naturaliekabinet m. M. hvilket Arbejde ansloges til 9,908 Rbd. 88 §. Tillige medfulgte et Overslag over Opførelsen af et Gymnastikhuus af Bindingsværk til Betsøb 1,303 Rbd. 92 §. samt et Brænde- og Materialhuus for 547 Rbd. 67 §. Overslagenes Totalsum var saaledes 11,760 Rbd. 45 §.

I November f. N. ankom, efter den Kongelige Directions Foranstaltning, Hr. Statsraad og Hofbygmester Koch her til Stedet, for at tage Bygningen og Pladsen i Diefsyn, og derefter at afgive sin Betænkning om Hensigtsmæssigheden af den lagte Plan. Under 4de Marts d. N. modtog Forstanderskabet gennem Ephoratet de indsendte Overslag og

Tegninger tilbage med Angivelse af de af Statsraad Koch foreslagne Forandringer i samme, hvorhos det paalagdes Forstanderskabet, snarest muligt at indkomme med nye Overslag i Overensstemmelse med disse, saavel som Overslag over de Bekostninger, som et fuldstændigt nyt Inventarium til Skolen vilde udkræve.

Under 26de Marts indsendtes disse nye Overslag, ledsagede af Forstanderskabets Betænkning, til den Kongelige Direction. Deels formedelsst de i Løbet af Vinteren forhøiede Priser paa Materialier og Arbeide, deels formedelsst de foreslagne Forandringer i Byggeplanen, og Tilføielsen af det ny Inventarium, vilde Bekostningerne nu udgjøre:

Skolebygningen	11,912 Rbd. 76 §.
Inventariet	1,330 — 48 -
Gymnasstikhuset	1,855 — 78 -
Brænde- og Materialhuset	547 — 67 -

I Alt 15,696 Rbd. 77 §.

Med bemeldte Overslag fulgte tillige en Skrivelse fra Narhuus Byes Communalbestyrelse, hvori denne anholdt om, at en Strimmel af Skolens Grund i Gaarden og den nuværende Skolehave paa 3 til 4 Alens Brede maatte overlades Communen til Udvidelse af den Passage, som under Navn af Skolegyden fører fra Pladsen ved Domkirken til Havet og det ny Havneanlæg. Da Tilstaaelsen af dette Andragende maatte ansees for at være af ikke liden Vigtighed for Byen, og der ingen Sandsynlighed var for, at Skolen nogentid vilde komme til at savne den Deel af sin Grund, som forlangtes afftaet, blev Sagen underdanigst anbefalet af Forstanderskabet, under den Betingelse, at Communen, efter løblich Burdering, betalte den afftaeede Grunds Værdi, samt afholdt alle de af Afstaaelsen flydende Omkostninger med Medbrydelsen og Gjenopsførelsen af et Stykke Muur ud -

til Gyden, saavelſom Opførelſen af en Entreebygning fra Gaarden til Skolen, hvilken, efter Afſtaaelfen af Grunden, vilde blive aldeles nødvendig.

Under 11te Juni d. A. modtog Forſtanderſkabet Ephe-
ratets Communication af den Kongelige Directions Skrivelfe af 5te ſ. M. ſaaledes lydende:

„Paa Directionens allerunderdanigſte Foreſtilling
„har det behaget Hs. Maj. Kongen under 14de ſ. M.
„allernaadigſt at bifalde, at Aarhus Cathedralskoles
„Bygning gives en Udvidelfe og Forandring ved Paa-
„bygning af en anden Etage i Overeensſtemmelfe med
„den af Hofbygmefter, Statsraad Koch forfattede Teg-
„ning og de af Tømmermefter Schrøder forfattede
„Overſlag og med de af Skolens Forſtanderſkab i Skri-
„velfe til Stiftsøvrigheden af 26de Marts ſidſtleden
„foreſlaaede Modificationer, dog ſaaledes, at Solemi-
„tetsſalen beholder Bygningens hele Bidde; ſamt at der
„i Forbindelfe hermed paa de paa den vedlagte Grund-
„plan betegnede Steder opføres et Brænde- og Mate-
„rialhuus ſamt en grundmuret Gymnaſtikbygning, hvil-
„ken dog rykkes ſaa langt ind mod Skolebygningen, at
„det i Skolehaven beliggende Lyſthuus kan vedligeholdes.
„Endvidere har det behaget Hans Majeſtæt allernaadigſt
„at bifalde, at en Strimmel af Skolens Grund i Gaar-
„den og den nuværende Skolehave med circa 3 Alens
„Brede maa overlades Aarhus Byes Communalbeſty-
„relſe til Udvidelfe af den Gyde, ſom fører til det ny
„Havneanlæg under Betingelfe af, at Byen, foruden ef-
„ter lovlig Burdering at betale den afſtaaede Grunds
„Værdi, ogſaa afholder alle de af denne Afſtaaelfe fly-
„dende Bekoſtninger med Nedbrydelfen og Gjenopbyggel-
„ſen af Muren ſaavelſom Opbyggelfen af en Entreebyg-

„ning, hvorigjennem Indgangen vil blive fra Gaarden til Skolen.“

Ved denne Hans Majestæts Kongelige Naade vil saaledes Aarhus Cathedralsskole inden kort Tid erholde en solid Bygning, der ikke blot vil afgive det fornødne Rum til Underviisningen og Opbevarelsen af de videnskabelige Apparater, men ogsaa ved sine ydre og indre Forhold med Værdighed svare til sin Bestemmelse, og formedelt sin fordeelagtige Beliggenhed ved den aabne Plads østen for Domkirken ikke lidt bidrage til Byens Forskjønnelse.

Ved Affattelsen af disse Skoleefterretninger ere de forberedende Foranstaltninger truffne, saaledes, at det egentlige Bygningsarbejde vil kunne begynde med Juli Maaned. Man ventter, at den nederste Etage, der udelukkende skal indrettes til Classværelser, og hvor ingen ny Ydermuur bliver at opføre, i indeværende Sommer vil kunne blive fuldstændigt færdig, saaledes at den til Efteraaret vil kunne tages i Brug. Den øverste Etage derimod, som af Nytt skal paabygges, vil vel inden Efteraaret kunne bringes under Tag; men da der vil kræves længere Tid til Tørringen af de nye Mure, saavel som til Værelsernes indvendige Afspudsning, vil denne Deel af Bygningen først til næste Sommer kunne være færdig til Afbenyttelse.

Til midlertidigt Underviisningslocale har Skolen erholdt til Leie 3 Værelser i forrige Institutbestyrer nu Skolelærer Hr. Kraibergs Bolig paa Skolegade, samt en i det næste Huus beliggende Sal, tilhørende Hr. Borgerrepræsentant Herg, i hvilke Værelser Skolens 4 øverste Classer kunne undervises. For de 2 nederste Classer ere leiede to Værelser paa „Graven“ tilhørende Enkemadame Watt.

Med den offentlige Examen foretages Proverne i følgende Orden:

A. Skriftlige Prover.

Formiddag (9—1).

Eftermiddag (3—7).

Torsdagen den 15de Juli.

VI Cl. Latinsk Stil.		III Cl. Arithmetisk Opgave.
V Cl. Dansk Stil.		II Cl. Lydse Exempler.
IV Cl. Latinsk Stil.		I Cl. Dansk Dictamen.
II Cl. Arithmetisk Opgave.		

Fre dagen den 16de.

VI Cl. Oversættelse fra Latin.		VI Cl. Historisk Udarbeidelse.
V Cl. Latinsk Stil.		IV Cl. Dansk Stil.
III Cl. Dansk Stil.		III Cl. Latinsk Stil.
I Cl. Arithmetisk Opgave.		II Cl. Dansk Stil.

Lørdagen den 17de.

VI Cl. Religionsudarbeidelse.	}	Geometrisk Tegning.
III Cl.		
II Cl.		
I Cl.		

B. Mundtlige Prover.

Bærelset A.

Bærelset B.

Tirsdagen den 20de.

kl. 9—1. VI Cl. Latin.		9—11. V Cl. Historie.
3—6. VI Cl. Lydse.		11—1. V Cl. Geographi.
		3—7. III Cl. Dansk.

Onsdagen den 21de.

9—1. VI Cl. Religion og N. Test.		9—11. II Cl. } Historie
3—5. V Cl. } Geometri.		11—1. I Cl. } og Geographi.
5—7. IV Cl. }		3—6. III Cl. Historie.

Torsdagen den 22de.

9—1. VI Cl. Græsk.		9—1. III Cl. Religion.
3—7. VI Cl. Arithmetik.		3—5. V Cl. } Græsk.
		5—7. IV Cl. }

Fre dagen den 23de.

9—11. V Cl. } Latin.		9—10½. II Cl. } Lydse.
11—1. IV Cl. }		10½—12. I Cl. }
3—7. VI Cl. Geographi.		3—4. II Cl. } Naturhistorie.
		4—5. I Cl. }

Løverdagen den 24de.

9—12. VI Cl. Geometri.	} Religion.
3—7. VI Cl. Fransk.	
9—11. V Cl. Religion.	
11—1. III Cl. Geographi.	
	} Religion.
3—4½. II Cl.	
4½—6. I Cl.	

Mandagen den 26de.

9—11. V Cl. } Lydsf.	} Danst.
11—1. IV Cl. }	
3—5. V Cl. } Fransk.	} Lydsf.
5—7. IV Cl. }	
9—10½. II Cl. }	
10½—12. I Cl. }	
3—7. III Cl. Lydsf.	

Tirsdagen den 27de.

9—12. VI Cl. Historie.	} Latin.
3—5. IV Cl. Religion.	
5—7. IV Cl. Danst.	
9—1. III Cl. Latin.	} Fransk.
3—7. III Cl. Fransk.	

Onsdagen den 28de.

9—12. VI Cl. Hebraisk.	} Arithmetik.
3—5. IV Cl. Historie.	
5—7. IV Cl. Geographi.	
9—11. V Cl. }	
11—1. IV Cl. }	
3—5. II Cl. Fransk.	

Bærelset A. er i Gaarden Nr. 42 paa Skolegade i nederste Etage, Indgangen fra Gaden; Bærelset B. i Nabohuset Nr. 41, øverste Etage.

Proverne i Gymnastik og Svømning ville, eftersom Veir-
liget tillader det, blive afholdte een af de første tre Dage i Ugen
fra den 12te til den 18de Juli.

Proven over de Unge, som ere anmeldte til Optagelse i
Skolen, vil blive afholdt den 1ste September, og begynder om
Morgenen Kl. 8.

Disciplenes Forældre og Bærger, saavelsom Enhver, der
interesserer sig for Skolen og dens Virksomhed, indbydes herved
til saa ofte deres Tid og Leilighed maatte tillade det, at bære
de mundtlige Prover med deres Nærværelse.

Aarhus, den 2den Juli 1817.

H. H. Blache:

